

Упознај Заштитника грађана

Заштитник грађана

Поштована децо,

Можда нисте знали да и у Србији, као и у многим земљама, постоји институција која се стара о поштовању права свих грађана, а посебно најмлађих – вас, деце. То је Заштитник грађана. Пошто носим то важно звање, мој задатак је да са својим сарадницима контролишем да ли се ваша права поштују и да се старам да нико не занемари ваше најбоље интересе. У томе ми највише помаже моја заменица задужена за заштиту права детета.

Наш циљ је да свако дете ужива права из [КОНВЕНЦИЈЕ О ПРАВИМА ДЕТЕТА](#) и закона наше земље. Та права обезбеђују вам да се неометано развијате, штите вас од небриге и злостављања и гарантују да се ваше мишљење уважава у свим стварима које се вас тичу. Али постојање Конвенције и закона не значи да неправде према вама више нема, већ да имамо начин да се против ње боримо.

И ти треба да се залажеш за своја права, и за права твојих другарица и другова, тако што ћеш се обратити за помоћ особама или институцијама које треба да их поштују и штите: родитељима, наставницима, васпитачима, лекарима, школском психологу или педагогу. У случају да су твоји покушаји безуспешни, а ти си и даље уверен или уверена да си у праву – обрати се Заштитнику грађана. Моји сарадници и ја бићемо твоја подршка у остваривању и заштити свих твојих права, ако их неко не поштује. Не заборави да поред права имаш и обавезе, да и други имају права, и да ће те права и обавезе, нераздвојни, пратити целог живота.

За почетак, упознај се са [Уном](#), [Николом](#) и [Вуком](#) који су тражили помоћ од Заштитника грађана. Они су твоји вршњаци и обратили су нам се за помоћ у решавању проблема са којима и ти можеш да се сретнеш. У договору са њима, описали смо шта им се десило, како бисмо те охрабрили и показали да не треба одустајати.

Поздрав,

Заштитник грађана
Саша Јанковић

заменица Заштитника грађана
за права детета
Тамара Лукшић-Орландић

Уна Шта је Заштитник грађана?

Заштитник грађана назив је који се у нашој земљи користи за институцију која је под именом омбудсман први пут основана 1809. године у Шведској, а касније и у великом броју земаља Европе и света, а недавно и у Србији.

За првог Заштитника грађана у нашој земљи представници грађана у Народној скупштини изабрали су Сашу Јанковића, дипломираног правника. Саша Јанковић ће бити Заштитник грађана пет година, до 2012 године. Заменица Заштитника грађана за права детета, Тамара Лукшић-Орландић, дипломирани политиколог, дуги низ година се бави питањима заштите и промоције права детета.

Више о институцији Заштитника грађана можеш сазнати на интернет адреси Заштитника, www.zastitnik.gov.rs или поставити питање на адресу zastitnik@zastitnik.gov.rs.

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА

текст није интегралан
већ прилагођен узрасту

Сва деца имају иста права и она су наведена у Конвенцији о правима детета. Ову Конвенцију донела је Организација Уједињених Нација (ОУН), а скоро све земље света обавезале су се да ће поштовати права детета. Сва права су међусобно повезана и сва су једнако важна.

Члан 1. Дефиниција детета

Дете си све док не напуниш 18 година.

Члан 2. Недискриминација

Права из Конвенције има свако дете, без обзира ко је, одакле је и где живи, без обзира на боју коже и веру, без обзира да ли је дечак или девојчица, да ли је богато или сиромашно, без обзира из које културе потиче и који језик говори. Држава је дужна да заштити свако дете према којем се поступа неправедно.

Члан 3. Најбољи интереси детета

Према сваком детету увек треба да се поступа у његовом најбољем интересу. Држава мора да се брине за дете ако се за њега не брину родитељи или други одрасли који би требало да се брину.

Члан 4. Остваривање права

Влада је одговорна да се твоја права остварују. Она мора да помогне теби и твојој породици или другим одраслим особама који се о теби брину да растеш у здравим и нормалним условима.

Никола

Када могу да се обратим Заштитнику грађана?

Заштитнику се обраћаш када сматраш да су повређена или угрожена твоја права, а заштиту ниси добио од других којима си се обратио.

Важно је да знаш да Заштитник грађана није прва институција којој се обраћаш у случају повреде права. Од њега треба да тражиш помоћ када ти нико други пре тога није помогао или када је твој проблем тако велики да мислиш да једино Заштитник може да га разуме и да ти помогне. Заштитнику грађана можеш да се обратиш и када ти је потребан савет, или када ти није јасно од кога да тражиш заштиту или помоћ.

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА

текст није интегралан
већ прилагођен узрасту

Члан 5. Усмеравање родитеља и развојне могућности детета

Држава је дужна да поштује начин на који те родитељи васпитавају и како се брину о теби.

Члан 6. Опстанак и развој

Имаш право на живот и могућност да се развијаш.

Члан 7. Име и држављанство

Имаш право на име. Имаш право да припадаш својој држави, тј. да имаш њено држављанство.

Члан 8. Очување идентитета

Држава мора да штити твоје име, држављанство и породичне везе. То ти нико не сме одузети.

Члан 9. Одвајање од родитеља

Имаш право да живиш са својим родитељима, осим ако је одвајање од њих боље за тебе. Ако не живиш са оба родитеља, имаш право да одржаваш везе са њима ако је то безбедно за тебе. Имаш право да живиш с породицом која се брине за тебе.

Члан 10. Право на спајање породице

Ако си одвојен од родитеља, а желиш да будеш са њима, државне границе за тебе не постоје. Ти и твоји родитељи имате право да живите заједно на истом месту.

Члан 11. Незаконито пребацивање и задржавање деце у иностранству

Нико нема право да те одведе или задржи изван твоје домовине, уколико ти то не желиш.

Како да се обратим Заштитнику грађана?

Вук

Можеш да попуниш и пошаљеш притужбу на адресу Заштитника грађана, можеш да се јавиш телефоном или да дођеш лично у канцеларију Заштитника и поразговараш са неким од његових сарадника. У твоје име то може да уради твоја мајка или отац, или неко други ко се о теби брине.

Формулар притужбе који имаш у овој брошури, можеш добити и у просторијама Заштитника грађана (улица Милутина Миланковића 106, Нови Београд) или да „скинеш“ са интернет адресе www.zastitnik.gov.rs.

Можеш да имаш пуно поверење у Заштитника грађана јер он хоће и мора, да чува као тајну, оно што му кажеш а могло би да ти штети ако то други дознају.

Обраћање Заштитнику грађана, као и читав поступак су потпуно бесплатни. Образац можеш да попуниш на језику који свакодневно користиш.

Шта ће Заштитник грађана урадити када му се пожалим?

Уна

Заштитник грађана ће пажљиво проучити твоју притужбу, а потом испитати како су поступали они на чији се рад жалиш. То могу бити различити органи управе или људи.

Органи управе су институције којима се грађани обраћају да би остварили неко своје право, или извршили неку обавезу. Органи управе са којима се грађани (одрасли и деца) најчешће сусрећу су министарства, агенције, секретаријати, дирекције, фондови, заводи, јавна предузећа и установе, али и болнице, домови здравља, школе, центри за социјални рад.

Ако утврди да је неко прекршио неко твоје право или га занемарује, ако доноси одлуке које не штите твоје најбоље интересе, Заштитник грађана ће од њега тражити да пропуст исправи и поучити га како то да уради.

Имај поверења у Заштитника грађана, али и стрпљења, јер је за решавање сваке притужбе потребно одређено време.

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА

текст није интегралан
већ прилагођен узрасту

Члан 12. Право на изражавање сопственог мишљења

Имаш право да слободно изразиш своје мишљење, а одрасли имају обавезу да твоје мишљење саслушају и размотре.

Члан 13. Слобода изражавања

Имаш право да сазнајеш различите ствари које те занимају и да на различите начине излажеш своје мишљење, нпр. писањем, цртежом, причом... али увек тако да не увредиш друге људе.

Члан 14. Слобода мисли, савести и вероисповести

Имаш право на своја уверења и веру коју сам изабераш. Родитељи и одрасли треба да ти помогну да одлучиш шта је исправно, а шта није и шта је најбоље за тебе.

Члан 15. Слобода удруживања

Имаш право да бираш своје пријатеље, да се придружиш некој групи или окупиш групу, али тако да то не наноси штету другима.

Члан 16. Право на заштиту приватности

Нико нема право да се меша у односе у твојој породици, да чита твоја писма и дневнике, нити сме да те вређа.

Члан 17. Право на приступ информацијама

Имаш право да добијеш информације које су ти важне са радија, телевизије, из новина, путем интернета или на било који други начин. Одрасли треба да ти помогну да пронађеш и разумеш информацију коју тражиш и да те заштите од информација које би биле штетне за твој развој.

Шта Заштитник грађана не може да уради за мене?

Никола

Он не може да ти поправи лошу оцену из математике, хемије или историје, ако ниси научио лекцију, а наставник те баш то питао.

Заштитник грађана не може да ти помогне ни када те друг или другарица наљуте, или увреде.

Неће моћи ништа да уради ни ако си родитељима, наставницима или васпитачу прикрио истину, а не може да те ослободи ни од обавеза које имаш у кући, школи, ваннаставним активностима.

У свим овим и сличним ситуацијама разговор са неким у кога имаш поверења може ти пуно помоћи. Некад је то старији брат или сестра, некад су то родитељи, а некад је то школски психолог, педагог, или наставник.

И у тим ситуацијама Заштитник грађана те може посаветовати коме треба да се обратиш и од кога да затражиш помоћ и заштиту.

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА

текст није интегралан
већ прилагођен узрасту

Члан 18. Одговорности родитеља

Твоји родитељи треба да се заједнички брину о теби, а држава да им помаже у томе.

Члан 19. Право на заштиту од злостављања и занемаривања

Нико нема право да ти наноси бол, физички или душевни. Ако се то деси, држава мора да те заштити.

Члан 20. Заштита деце без породице

Уколико се деси да останеш без родитеља, или да се они не брину добро о теби, држава ће обезбедити да те сместе у неку другу породицу или у дом где живе и друга деца и бринуће да се и даље нормално развијаш.

Члан 21. Усвојење детета

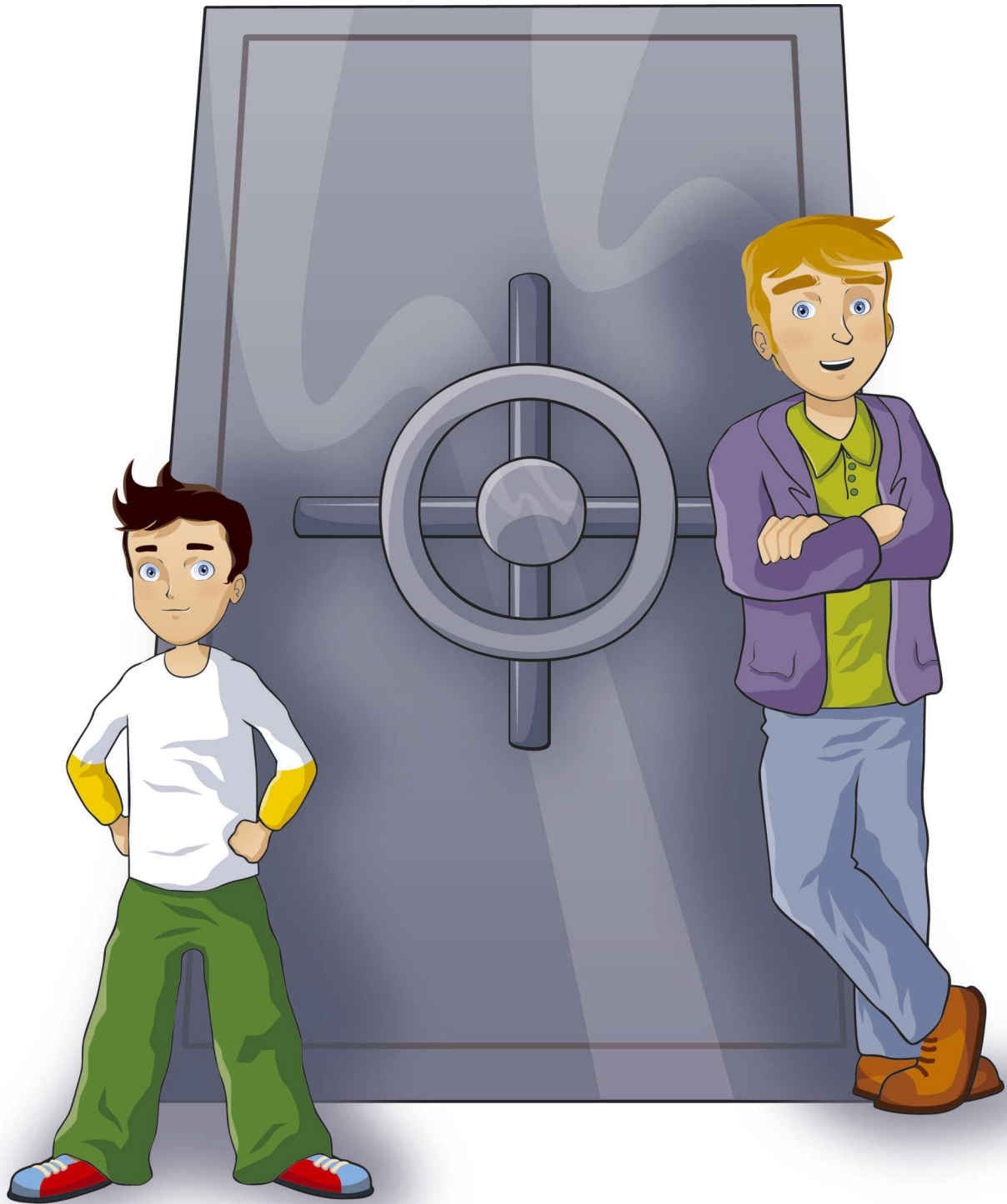
Уколико дођеш у ситуацију да будеш усвојен, обавеза државе је да нађе друге родитеље који теби највише одговарају.

Члан 22. Права избегле деце

Ако си био/била присиљен/а да избегнеш из своје и да живиш у другој земљи, та држава мора да ти обезбеди посебну помоћ, заштиту и остварење свих права из ове Конвенције.

Члан 23. Права деце са инвалидитетом и другим сметњама у развоју

Ако имаш неку тешкоћу у развоју, имаш право на посебну негу и образовање тако да можеш да живиш пуним животом, а штите те и сва права из ове Конвенције.

Ако имам проблем и ако ми други нису помогли, могу ли да имам поверења у Заштитника?

Вук

Треба да знаш да ће Заштитник грађана, бавећи се твојом притужбом, поштовати следећа правила:

- Пажљиво ће испитати како су поступали сви на чије поступке се жалиш;
- Ниједну одлуку која се тебе тиче неће доносити без разговора са тобом;
- Решавајући твој проблем, радиће у твом најбољем интересу;
- Поштоваће твоју приватност и располагаће информацијама које му дајеш само у току и за потребе решавања твог проблема;
- Ако су ти права заиста угрожена, стаће на твоју страну и заштитити те, а ако нису, објасниће ти зашто ниси у праву.

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА

текст није интегралан
већ прилагођен узрасту

Члан 24. Право на здравље и здравствену заштиту
Имаш праву да добијеш најбољу могућу здравствену бригу, исправну воду за пиће, квалитетну храну, чисту и безбедну околину и информације које ће ти помоћи да имаш добро здравље и да здраво растеш и развијаш се.

Члан 25. Периодична провера смештаја деце
Ако живиш у хранитељској породици или некој институцији далеко од куће, имаш право да се услови у којима живиш редовно проверавају и да буду најприкладнији за тебе.

Члан 26. Права на социјалну заштиту
Имаш право на помоћ од Владе ако си сиромашан или ако си у некој невољи.

Члан 27. Право на одговарајући животни стандард
Имаш право на храну, одело, сигурно место за живот и да твоје основне потребе буду задовољене. О томе се, пре свега, брину твоји родитељи, а држава је дужна да им у томе помаже.

Члан 28. Право на образовање
Имаш право да добијеш квалитетно и бесплатно

основно образовање. Родитељи и одрасли треба да те подстичу да завршиш што виши ниво школовања, у складу са твојим могућностима и жељама. У школи не сме нико да те туче или вређа.

Члан 29. Циљеви образовања
Образовање треба да ти помогне да развијеш своје способности и таленте. Треба да научиш да поштујеш културу и вредности народа којем припадаш, као и вредности других, да се бринеш о својој околини и да поштујеш друге људе.

Примери притужби

Име и презиме
Вук Н.

Орган или организација на коју се односи притужба (адреса, телефон).
Дом ученика и Министарство просвете

Сажети опис повреде права. Наведите податке о поступку, акту (решење, закључак и слично са бројем и датумом доношења, уколико постоји) или радњи којом Вам је повређено право.
Завршио сам VIII разред са врло добрим успехом и уписао сам средњу школу у Београду. Пошто моји родитељи имају скромне приходе, конкурисао сам за дом. Када је објављена листа, био сам пети испод црте, али су ми рекли у дому да постоји могућност да крајем августа листа буде проширена. То се и догодило, али, на жалост, ранг листа није поштована, па су примљени и неки који су били испод мене. Када сам отишао у дом, без објашњења су ми вратили документа. Моји родитељи су се обратили просветном инспектору, а касније и Министарству просвете. Привремено сам се сместио код рођака који имају мали стан и често путујем кући да бих им што мање сметао. За ова три месеца нисам добио никакав одговор. Размишљам да напустим школу јер више не могу да злоупотребљавам гостопримство рођака, нити имам новца за путовања сваког викенда.

Прилози (копије одлука, извода, извештаја, потврда, изјава, докумената и других доказа) којима потврђујете или поткрепљујете наводе притужбе.
Жалба упућена Министарству просвете, Ранг листа за пријем у дом.

Напишите која сте правна средства искористили пре обраћања Заштитнику грађана (пред којим органом и када).
Поднео сам притужбу Министарству просвете, али ни после три месеца нисам добио одговор.

Да ли сте се раније и којим поводом обраћали Заштитнику грађана?
Нисам се обраћао раније. Ово је први пут.

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА

текст није интегралан
већ прилагођен узрасту

Члан 30. Права деце припадника националних мањина

Уколико припадаш некој верској, језичкој или националној мањини, имаш право на своју културу, веру и језик.

Члан 31. Право на одмор, игру и културне активности

Имаш право на одмор и игру.

Члан 32. Заштита од дечјег рада

Држава мора да те заштити од рада који штети твом здрављу, образовању и развоју. Држава мора да одреди на ком узрасту најраније можеш да радиш. Ако радиш, имаш право на безбедност и одговарајућу плату.

Члан 33. Заштита од употребе дрога

Имаш право да будеш заштићен од препродавања и коришћења штетних лекова и дрога. Држава је дужна да спречи да до тога не дође.

Члан 34. Заштита од сексуалног искоришћавања

Нико нема право да те сексуално искоришћава, да те наводи на порнографију и проституцију.

Члан 35. Заштита од трговине и продаје деце

Држава је дужна да спречи отмицу, продају или трговину децом.

Име и презиме
Уна З.

Орган или организација на коју се односи притужба (адреса, телефон).
Центар за социјални рад

Сажети опис повреде права. Наведите податке о поступку, акту (решење, закључак и слично са бројем и датумом доношења, уколико постоји) или радњи којом Вам је повређено право.

Родитељи су ми разведени, а ја живим са мајком. Отац живи у Немачкој. Има другу породицу. Отац и ја се чујемо телефоном, углавном када мајка није код куће. Он ме зове да га посетим, али мајка неће да чује за то. Још увек је љута на оца што нас је оставио. Проћи ће још један распуст, а ја нећу видети оца, пошто он више не долази у наш град. Знам да по Конвенцији о правима детета имам право да одржавам односе са оба родитеља.

Напишите која сте правна средства искористили пре обраћања Заштитнику грађана (пред којим органом и када).
Ишла сам кришом од маме у Центар за социјални рад и они су ми рекли да не могу ништа да ураде против воље моје мајке. А зашто мене нико ништа није питао?

Да ли сте се раније и којим поводом обраћали Заштитнику грађана?
Нисам, ово је први пут.

Име и презиме
Никола П.

Сажети опис повреде права. Наведите податке о поступку, акту (решење, закључак и слично са бројем и датумом доношења, уколико постоји) или радњи којом Вам је повређено право.

Моја другарица из одељења има проблем и ја желим да јој помогнем. Она често долази у школу уморна, неиспавана, без домаћег, а неколико пута ми је показала и модрице. Испричала ми је да јој отац све чешће долази кући пијан, и да малтретира мајку, сестру и њу. Она га се јако плаши и не сме ником да исприча шта јој се дешава. Питао сам маму како можемо да јој помогнемо. Одлучили смо да прво разговарамо са разредном и са школским психологом. Они су позвали њене родитеље, међутим, нису се појавили. Онда смо се мама и ја обратили Центру за социјални рад. Другарица ми је испричала да је неко из Центра долазио код њих кући, али су њени и мама и тата рекли да ништа од тога није истина. Мојој другарици је из дана у дан све горе, а ја не знам шта даље да радим. Сазнао сам да у Србији постоји Заштитник грађана, па се надам да ће он моћи да помогне мојој другарици.

Прилози (копије одлука, извода, извештаја, потврда, изјава, докумената и других доказа) којима потврђујете или поткрепљујете наводе притужбе.
Другарица ми је испричала, видео сам модрице.

Напишите која сте правна средства искористили пре обраћања Заштитнику грађана (пред којим органом и када).
Пријава коју смо поднели Центру за социјални рад. Ако је потребно, разредна и школски психолог могу да потврде да смо разговарали о овоме са њима.

Да ли сте се раније и којим поводом обраћали Заштитнику грађана?
Ово је први пут да се обраћам Заштитнику грађана.

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА

текст није интегралан
већ прилагођен узрасту

Члан 36. Заштита од других облика искоришћавања
Имаш право на заштиту од свих других облика искоришћавања.

Члан 37. Заштита од мучења и лишавања слободе
Држава је дужна да спречи да ниједно дете не буде жртва мучења, грубог и суровог поступања и понижавања.

Члан 38. Оружани сукоби
Имаш право на живот у миру и заштиту од рата. Нико не сме да натера децу млађу од 15 година да иду у војску или учествују у рату.

Члан 39. Опоравак деце жртава
Држава ће помоћи сваком детету, које је било зостављано, повређено, мучено или искоришћавано, да се опорави од таквих поступања.

Члан 40. Примена правосудних мера за децу
Уколико си у сукобу са законом, имаш право на правну помоћ и хумано поступање, као и заштиту свих права предвиђених овом Конвенцијом.

Чланови 41–54 говоре о томе како одрасли, владе и међународне организације треба заједно да раде да би обезбедили поштовање ових права у свакој конкретној ситуацији и према сваком детету.

Република Србија

Заштитник грађана

Милутина Миланковића 106 | 11070 Нови Београд
телефон (011) 214 22 81 | факс (011) 213 54 56
zastitnik@zastitnik.gov.rs

www.zastitnik.gov.rs

Misija u Srbiji

ORGANIZACIJA ZA EVROPSKU
BEZBEDNOST I SARADNJU

штампање ове брошуре
омогућила је Мисија ОЕБС у Србији

www.osce.org/serbia